

Datum: 10. 06. 2013

**OBČINSKI SVET
OBČINE GORENJA VAS – POLJANE**

Zadeva:

POIMENOVANJE GORENJEVAŠKEGA TRGA PO DR. IVANU REGNU

Poročevalec:

G. Valentin Bogataj, predsednik Komisije za poimenovanje trga v Gorenji vasi

OBRAZLOŽITEV:

Župan Milan Čadež je v septembru 2012 imenoval Komisijo za poimenovanje trga v Gorenji vasi, pod vodstvom g. Valentina Bogataja, z namenom, da bi priznanemu biologu prof. dr. Ivanu Regnu, ki je raziskoval zvočno komunikacijo žuželk, zlasti murnov, kobilic in čričkov, dali ustrezno mesto tudi v domačem okolju.

Naloga komisije je bila izvedba poimenovanja trga v Gorenji vasi po znamenitem rojaku biologu Ivanu Regnu s predhodnim zbiranjem tematskega gradiva za potrebe realizacije razglasitve.

Krajevna skupnost Gorenja vas je na svoji seji, v mesecu decembru 2012, sprejela sklep, da se osrednji trg v Gorenji vasi poimenuje po dr. Ivanu Regnu.

Komisija za poimenovanje trga v Gorenji vasi je, dne 05. 04. 2013, pripravila okroglo mizo in razstavo dokumentov in predmetov iz zapuščine dr. Ivana Regna. Življenje in delo dr. Ivana Regna je predstavil akademik prof. dr. Matija Gogala.

Uradna slovesnost ob poimenovanju trga v Gorenji vasi po dr. Ivanu Regnu bo v ponedeljek, 24. 06. 2013, na predvečer Dneva državnosti.

Ob poimenovanju trga bo izdana tudi publikacija o dr. Ivanu Regnu in postavljena informativna tabla o njegovem življenju in delu.

Predlog sklepa:

Občinski svet Občine Gorenja vas – Poljane se strinja, da se trg v Gorenji vasi poimenuje po dr. Ivanu Regnu.

Pripravila:
Anja Hren

Župan
Milan Čadež

Priloga:

- Življenje in delo dr. Ivana Regna

IVAN REGEN /Povzetek/

Ivan (Janez, Johann, Johannes) Regen se je rodil 9. decembra 1868 v Lajšah nad Gorenjo vasjo v Poljanski dolini.

Že kot otrok se je zanimal za naravo, še posebej za žuželke. K temu ga je spodbujala tudi mati, ki je delala na polju, mali Ivan pa je ure in ure preždel pred murnovo luknjico in žuželko vabil s pesmico:

»Murn, murn, prid von, prid von,
imaš zlate repetnice.«

Murn je res prilezel ven in zacvrčal, pri tem pa je mahal s krili. To je bilo Regnovo prvo srečanje z oglašanjem žuželk.

Po končani maturi v Ljubljani ter treh let ljubljanskega semenišča je odšel študirat na Dunaj naravoslovje. Leta 1897 je doktoriral. Že v doktorski disertaciji se je ukvarjal s preučevanjem oglašanja žuželk, predvsem murnov. Do upokojitve je nato delal kot gimnazijski učitelj na Dunaju, pa tudi na Moravskem in Oberhollabrunnu. Vzporedno s poučevanjem se je ukvarjal s preučevanjem ravnokrilcev, v ta namen si je uredil bioakustični laboratorij ter razvil vrsto poskusnih naprav.

Ob ustanovitvi Univerze v Ljubljani je bil povabljen za profesorja, vendar je, med drugim zaradi boljših delovnih razmer, raje ostal na Dunaju. Kljub temu je ohranjal tesne stike z domovino in, kljub nizkim dohodkom, tudi denarno podpiral slovenske znanstvene in kulturne ustanove.

Regen je opravil pionirsko delo na področju bioakustike žuželk. Preučeval je, kako ravnokrilci proizvajajo in sprejemajo zvočne signale ter kako zvoki vplivajo na njihovo vedenje. Glavnino raziskav je opravil na poljskih murnih (*Gryllus campestris*), čričkih (*Oecanthus pellucens*) ter grmovnih kobilicah (*Pholidoptera aptera*). Večino žuželk za poskuse so mu po pošti pošiljali prijatelji iz domovine v zaboječkih, ki jih je Regen izdelal posebej za ta namen.

Regen je raziskoval, kako žuželke proizvajajo zvok. Gre za proces, imenovan stridulacija, pri katerem žuželka drgne skupaj dva dela telesa, denimo krila ali noge. Ker se pri murnih oglašajo le samci, je Regen sklepal, da se pesem samcev rabi kot kažipot samicam, da jih najdejo med gosto travo. To je potrdil s serijo poskusov.

Slušni organi žuželk do tedaj še niso bili raziskani. Nekateri znanstveniki so domnevali, da žuželke slišijo s tipalnicami. Regen pa je pokazal, da to funkcijo opravlja timpanalni organ, ki se nahaja na golencih sprednjih nog. Gre za kožnato membrano, ki jo zvočno valovanje zaniha, žuželka pa to zazna s posebnimi receptorji. Regen je pokazal tudi, da gre za zvok, ki se prenaša po zraku, in ne za tresljaje, ki se prenašajo po podlagi.

Regen je opravil tudi vrsto raziskav, povezanih s fiziologijo murnov ter njihovim vedenjem. Preučeval je njihovo zimsko spanje, razmnoževanje, mehanizem levitve, pa tudi zajedalce teh žuželk. V zvezi z oglašanjem žuželk velja poudariti še en njegov dosežek. Ob preučevanju petja grmovnih kobilic je opazil, da dva samčka pojeta v dvospevu – alternirata. Eden od samčkov vodi pesem, drugi pa mu odgovarja. Če je samčkov več, zapojejo v zboru. Regen je odkril kar štirinajst različnih dvospevov ter šest oblik zborovskega petja. Na koncu mu je celo uspelo oglašanje kobilice tako dobro posnemati, da mu je samček v laboratoriju odgovoril in z njim zapel v duetu. Ti poskusi so mu v kasnejših biografskih člankih prinesli vzdevek »Človek, ki se je pogovarjal z žuželkami«.

Ivan Regen je umrl na Dunaju 27. julija 1947. Po smrti je znanstveno zapuščino namenil ljubljanski univerzi, žal pa je bil večji del uničen med požarom v njegovem laboratoriju.

Zbral in uredil:
Valentin Bogataj, predsednik Komisije
za poimenovanje trga v Gorenji vasi

Vir:

(Dr. Anton Gradišek: Ivan Regen, Novice IJS, december 2012)